

АНГЛІЦИЗМИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

ANGLICISMS IN THE MODERN UKRAINIAN LANGUAGE

Мартінова Т.І.,

orcid.org/0000-0002-4239-3450

асистент кафедри іноземних мов

Національного університету водного господарства та природокористування

Кукушкін В.В.,

orcid.org/0000-0002-3444-8810

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Стаття присвячена аналізу особливостей вживання англомовних запозичень в сучасній українській мові. Мета статті полягає у виявленні лексико-семантичних та прагматичних особливостей функціонування англіцизмів у сучасному українському дискурсі, а також у виявленні їхньої структурної специфіки.

Авторами статті опрацьовано текст сучасного українського дискурсу, здійснено розподіл англіцизмів за лексико-семантичними групами та узагальнено функціональні характеристики англомовних запозичень у сучасному українському дискурсі. У статті запропоновано розподіл англіцизмів у стилістичному аспекті та з'ясовано, що до них належать здебільшого екзотизми – позначення особливої неукраїнської дійсності; варваризми – синонімічні, але просторічні слова; жаргонізми.

Автори дослідили морфологічний та неморфологічний способи творення англіцизмів. Структурний аналіз дозволив виявити номінативні одиниці з іншомовними основами. Під час аналізу англіцизмів встановлено розвиток полісемії та виявлено семантичні зрушення, що призводять до частотності вживання англомовних запозичень у сучасному українському дискурсі. Авторами статті з'ясовано, що в частиномовному аспекті англіцизми, запозичені в українську мову, переважно представлені іменниками; меншою мірою прикметниками та дієприкметниками; а найменшу групу становлять дієслова та вигуки.

Значну увагу приділено процесу адаптації англіцизмів в лексиці сучасної української мови. Зроблено висновок, що процес запозичення англіцизмів неоднозначно впливає на розвиток української мови. З одного боку, відбувається її збагачення, а з іншого боку, витісняються власні елементи, що замінюються на слова зі схожим значенням.

У статті розглянуто різні точки зору на роль англомовних запозичень та наголошено на неминучості їхнього входження в українську мову внаслідок глобалізації.

Ключові слова: англіцизм, глобалізація, запозичення, лексико-семантичні групи, українська мова.

The article is devoted to the analysis of the peculiarities of the use of English loanwords in the modern Ukrainian language. The purpose of the article is to identify lexical, semantic and pragmatic features of the functioning of anglicisms in modern Ukrainian discourse, as well as to reveal their structural specificity.

The authors of the article have processed texts of modern Ukrainian discourse; they have divided anglicisms into lexical and semantic groups and generalized the functional characteristics of English borrowings in modern Ukrainian discourse. The article proposes a stylistic division of anglicisms and finds that they mainly include exoticisms – non-synonymous designations of a special non-Ukrainian reality; barbarisms – synonymous but colloquial words and expressions; and jargonisms. The authors studied morphological and non-morphological ways of creating anglicisms.

The structural analysis allowed us to identify nominal units with morphemically divisible foreign language bases. The analysis of anglicisms has revealed the development of polysemy and semantic shifts that lead to the frequency of the use of English loanwords. The authors of the article have found that in the part-of-speech aspect, anglicisms borrowed into the Ukrainian language are mainly represented by nouns; to a lesser extent by adjectives and participles; the smallest group is made up of verbs and interjections.

Considerable attention is paid to the process of adaptation of anglicisms in the lexicon of the modern Ukrainian language. It is concluded that the process of borrowing anglicisms has an ambiguous effect on the development of the Ukrainian language. On the one hand, it enriches the language, and on the other hand, its own elements are displaced and replaced by words with similar meanings.

The article examines different points of view on the role of English borrowings and emphasizes the inevitability of their entry into the Ukrainian language as a result of globalization.

Key words: anglicism, globalization, borrowing, lexical and semantic groups, Ukrainian language.

Постановка проблеми. На думку мовознавців, «кінець ХХ століття постає переломним моментом історії української мови, який має два процеси: розширення сфер вживання української

мови у зв'язку з набуттям нею реального статусу державної; збільшення питомої ваги іншомовних елементів в лексиці, причиною якого є збільшення взаємодії з країнами Заходу» [1, с. 26]

Останніми роками все частіше можна почути такі слова, як саміт, брифінг, інавгурація, дефолт, ескалація, інтеграція тощо. Українська мова завжди була відкрита для запозичень і орієнтована на західну культуру, тому багато запозичень із західних мов проникли в українську. Сьогодні в українській мові використовується безліч англійських запозичених слів, які офіційно визнані в авторитетних українських словниках.

Лінгвісти неоднозначно ставляться до слів, запозичених з англійської мови в українську. Дехто переконаний, що це явище завдає шкоди українській мові. На думку опонентів, слова, запозичені з англійської, заважають визнанню рідної мови, підривають соціалізацію і навіть можуть негативно вплинути на традиційну граматику та морфологію. З іншого боку, деякі експерти з розумінням ставляться до появи таких слів в українській мові. Вони вважають, що мови мають інтенсивно розвиватися, щоб відображати постійно мінливі тенденції та реалії, а коли вони приходять ззовні, для їхнього вираження потрібні слова, запозичені з тієї ж культури.

Прихильники «золотої середини» вважають, що все має бути в міру. Звісно, надмірне використання англіцизмів у мовленні може неймовірно ускладнити розуміння мовця, особливо для тих, хто не належить до його/її соціальної групи або працює в іншій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проникнення англіцизмів у сучасну українську мову хвилює не лише лінгвістів, а й журналістів, фахівців у галузі ІТ-технологій, лікарів тощо. Особливо гостро постає це питання напередодні Дня української писемності та мови, про що свідчать повідомлення на різноманітних українських сайтах, як-от: «*Не мітинг, а здибанка: ІТ-компанія збирала айтівсько-український словник*» (happymonday.ua, 09.11.2022) [2]. У повідомленні йдеться про найбільш розповсюджені професійні англіцизми, які ІТ-спеціалісти вживають найчастіше. Цікаво, що у статті запропоновано замінити англіцизми на питомо українські слова.

Проблему функціонування англіцизмів у сучасному українському дискурсі аналізували багато мовознавців. Виняткову увагу приділено вживанню англіцизмів у медійному дискурсі [3–6]. Зі свого боку, С. Семчинський [7], Г. Гудима та Ю. Слодиницька [1] досліджували сучасне засвоєння українською мовою англіцизмів.

Постановка завдання. Попри низку робіт, присвячених дослідженню англіцизмів в українській мові, ця проблема буде цікавити науковців доти, поки запозичення з англійської мови

будуть потрапляти в українську мову. Іншими словами, студіювання англіцизмів завжди залишається актуальним через постійне поповнення словникового складу української мови новими запозиченими словами, що визначило вибір теми дослідження.

Мета статті полягає у виявленні лексико-семантичних та прагматичних особливостей функціонування англіцизмів у сучасному українському дискурсі, а також аналізі їхньої структури та виявленні частотності вживання в частиномовному аспекті.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що основні причини запозичення слів – необхідність називати речі та поняття, розрізнати тісно пов'язані, але все ж таки різні поняття, заміна описових зворотів [1; 4; 7]. Втім лінгвістика не є точною наукою, тому інколи важко пояснити, чому ті чи інші слова увійшли в українську мову.

Англіцизми почали проникати в українську мову з початку ХІХ ст., але їхнє функціонування у нашій лексиці залишалося слабким до 1990-х рр., коли почалося повальне запозичення як слів без відповідних понять – у комп'ютерній термінології (*шредер, оверхед, плоттер*) і діловій лексиці (*дефолт, маркетинг, дилер, офшор*), так і заміщення українських слів англійськими для вираження позитивності або негативності, які відсутні у вихідному слові в приймаючій мові (*пивна – паб, убивця – кілер*).

Ще одна причина появи запозичених з англійської слів – це те, що люди стали більше подорожувати, з'явився Інтернет, розвиваються зв'язки між країнами, посилюється культурний обмін, англійська мова стає міжнародною мовою спілкування.

Як вже зазначалося, англійські запозичення становлять слова, що з'явилися в українській мові як результат задоволення потреби в найменуванні нового предмета або поняття. Наприклад, велике розмаїття косметики, невідомої раніше українському споживачеві, стало причиною запозичення з англійської мови слів на кшталт: *мейкап, консилер, пілінг, ліфтинг-крем, вейніш-крем*. З появою нових технічних засобів українська мова поповнилася такими англіцизмами, як:

імобілайзер – автомобільна сигналізація,
термопот – термос і чайник в одному,
меморі стік – накопичувач.

Поряд із раніше запозиченим словом «*сандвіч*» у мовленні українців функціонують слова, що конкретизують значення цього слова: «*гамбургер*» (з біфштексом), «*фішбургер*» (з рибою), «*чизбургер*» (із сиром), «*чикенбургер*» (з куркою). Ці та подібні слова прийшли радше не як

необхідність, а як запозичення культури, тому назви бургерів не перекладалися, щоб підкреслити американський «вайб».

Значно розширив словниковий склад української мови комп'ютер і породжений ним Інтернет. Такі слова як *принтер, картридж, файл, сайт, провайдер, сервер, монітор, модем* та багато інших набули великого поширення через те, що комп'ютер з'явився у кожній оселі, і ця термінологія використовується в мовленні пересічних громадян. У цьому випадку можна стверджувати, що англіцизми з професійної сфери перейшли в повсякденне мовлення.

Узагальнено англійські запозичення можна поділити на такі лексико-семантичні групи:

побут – *джемпер, джинси, крекер, ланч, міксер, секондхенд, тостер, хендмейд, шейкер;*

електроніка – *браузер, комп'ютер, ноутбук, принтер, сканер, юзер;*

спорт – *байкер, боулінг, дайвінг, плеймейкер, скейтборд, тайм-аут;*

професії – *аніматор, аудитор, брокер, дизайнер, дилер, копірайтер, логіст, маркетолог, мерчендайзер, провайдер, продюсер, промоутер, ріелтор, сек'юриті;*

масова культура – *бойфренд, імідж, кросворд, мітинг, постер, рімейк, ток-шоу, фешенебельний, хіт* тощо.

Виокремлено групу англіцизмів, які прийшли в українську мову, як найменування нового предмета, нової реальності або є термінами, що мають інтернаціональний характер. Їхнє вживання в українському мовленні в більшості випадків виправдане, як-от: *офшор, рейтинг, файл, сайт, боулінг, скейтборд, міксер*. Через те, що багато пристроїв і явищ, пов'язаних із комп'ютером та інтернетом, не мали назви в українській мові, глобалізація дозволила цим словам проникнути в українську мову без змін.

Інша група англіцизмів представлена запозиченнями, які мають синоніми в українській мові й можуть бути цілком замінені відповідним еквівалентом. До таких англіцизмів належать: *сингл, пілінг, ліфтинг, ланч, паркінг, тінейджер, сейл, мінівен* тощо. При цьому часто виникає необхідність розмежувати близькі за змістом поняття. Наприклад, «імідж» та «образ».

Слід зазначити, що в деяких ситуаціях доречно вживання лише англіцизму – *імідж працівника, імідж банку*, а в інших – вживання слова «образ», як-от: *образ Божий, образ Ганни*.

Як зазначалося раніше, однією з причин вживання англіцизмів є заміна українського описового звороту одним словом, як-от:

– *секонд-хенд* – одяг, що був у вжитку,

– *інавгурація* – церемонія вступу на посаду президента країни,

– *шоу-рум* – виставкова зала для показу зразків товарів,

– *квіз* – радіо- або теле-гра в запитання та відповіді,

– *снайпер* – влучний стрілець,

– *мотель* – готель для автотуристів.

У стилістичному аспекті розрізняють такі англіцизми, як:

– екзотизми – безсинонімічні позначення особливої неукраїнської дійсності (*чізбургер – cheeseburger*);

– варваризми – синонімічні, але просторічні слова (*О'кей – ok, вау – wow!*);

– жаргонізми – вони особливо засмічують мову, тому їх краще уникати (*аскер* – той, хто запитує на форумі, *бекстейдж* – кулуари; *дедлайн* – крайній термін; *лавер* – коханець; *лузер* – невдаха; *органайзер* – взуттєві полиці; *пост* – інтернет-запис; *спікер* – промовець, доповідач, оратор; *трафік* – дорожній рух).

За способом творення англіцизми, що проникли в сучасну українську мову, поділяються на кілька груп. Найчисленніша група представлена номінативними одиницями, які утворені морфологічним способом (*спонсорувати, донатити*); завдяки неморфологічному словотвору, тобто появі нового значення (*локація, тендер, бустер*).

Внаслідок семантичної деривації в сучасній українській мові розширився семантичний обсяг деяких англіцизмів, що були запозичені у попередні часи. Слід зауважити, що розвивається полісемія (*інфлюенсер, тендер, інтерв'ю, інсайдер*), спостерігаються семантичні зрушення (*аутсайдер, менеджер, трейдер, афіліація*), що призводить до частотності вживання англословних запозичень.

Структурний аналіз англіцизмів дозволив виявити номінативні одиниці з морфемно подільними іншомовними основами (51%). У доступному нам корпусі текстів, у яких зафіксовано англословні запозичення, у структурі англіцизмів виявлено такі постфікси:

-інг/-инг/-інг, на позначення процесу або роду занять (*маркетинг, кіднеппінг, боулінг, лізинг, таймінг, інжиніринг*);

-ація, що мають значення абстрактного явища або процесу (*апостиляція, левітація*);

-ер/-ор/-ир, що призначені для позначення осіб (*байкер, брокер, спікер, хакер, дистриб'ютор, спонсор*);

-ер, які позначають предмети (*шейкер, браузер, тостер, постер, плотер*);

-ер, які вербалізують абстрактні поняття та явища (*трилер, бартер, тендер*);

-(м)ент, що позначають абстрактне поняття (*менеджмент*).

Окрім того, в англійських запозиченнях можна назвати кілька елементів, що мають чітку структурну виокремленість і значення:

– мейкер – той, хто виконує дію, (*плеймейкер, ньюсмейкер, бітмейкер, кліпмейкер, іміджмейкер*);

– суфікс «-бельн», «-абельн», «-ібельн» від *able* – значення має здатність, якість (*комфортабельний, транспортабельний, презентабельний*).

– префікс «супер» від «*super*», що має значення «понад/над», утворює слова і на базі українських слів (*супермаркет, супергерой, суперзірка*).

В частиномовному аспекті англіцизми, запозичені в українську, переважно представлені іменниками – (94%); прикметники та дієприкметники становлять 4%; дієслова – 1,5%. Окрім того, зафіксовані випадки запозичення вигуків, як-от: *вау!, о'кей!, супер!, унс!, хай!* (0,5% усіх досліджених англіцизмів).

Запозичення збільшують лексичне багатство, а також слугують джерелом нових коренів, словотвірних елементів і точних термінів та постають наслідком умов соціального життя людства. Деякі вчені, вважають кількість запозичень з англійської мови катастрофічною, називаючи це занепадом культури української мови та повною відсутністю поваги до її унікальності.

Ситуація, на думку вчених, ускладнюється тим, що багато хто з охочих продемонструвати знання того чи іншого сучасного терміна часто й гадки не має про його істинне походження, значення і звучання. Інші вчені не знаходять у запозиченнях нічого страшного, оскільки в сучасних умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій є неминуче поповнення української мови новими термінами з англійської мови.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В сучасному українському дискурсі динамічні лінгвальні процеси сприяють входженню нових англомовних запозичень у лексико-семантичну систему української мови, а також їхнім семантичним перетворенням, як-от: уточнення, звуження, розширення семантики. Важливими чинниками семантичних зрушень деяких англіцизмів є зміна сфери функціонування лексичних одиниць, що зумовлено частковою детермінологізацією під впливом позамовних факторів.

Хоча англіцизми, що проникають в українську мову, – явище закономірне, що відображає економічні, політичні, культурні, громадські зв'язки і взаємини з іншими країнами, потрібно пам'ятати, що не можна втрачати свою самобутність, зокрема й у мові, бо мова відображає і спосіб життя, і спосіб думок.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в аналізі англомовних запозичень у текстах наукової тематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гудима Г., Слодиницька Ю. Англомовні запозичення в сучасній українській мові. *Молодий вчений*. 2012. № 6 (94), 2012. С. 26–29.
2. *Не мітинг, а здибанка: ІТ-компанія збрала айтієвсько-український словник*. URL: <https://happymonday.ua/it-kompaniya-zibrala-ajtivsko-ukrayinskyj-slovnyk>
3. Багрій Г. Компаративний аналіз вживання англомовних запозичень у сучасних засобах масової інформації. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). 2014. Вип. 20. С. 29–33.
4. Боева Е. В. Специфіка функційної парадигми англіцизмів у сучасному медійному дискурсі. *Молодий вчений*. 2018. № 9.1 (61.1). С. 13–16.
5. Гурко О. В. Англійські запозичення в мові мас-медіа. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Філологічні науки. Мовознавство. 2012. № 22. С. 39–42.
6. Молоткіна Ю. О. Функціонування медіа-лексики іншомовного походження в сучасних українських інтернет-виданнях. *Society. Document. Communication*. 2018. № 5. С. 57–70.
7. Семчинський С. До питання про сучасне засвоєння українською мовою англіцизмів. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії*. 2015. С. 137–140.